

PRZEGLĄD.

Monarchya Austriacka. — Portugalia. — Hyszpania. — Anglia. — Francya. — Włochy. — Niemce. — Prusy. — Rosya. — Turcya. — Grecya. — Indye wschodnie. — Chiny. — Wiadomości handlowe.

Monarchya Austriacka.

Rzecz urzędowa.

Lwów, 23. listopada. W ogłoszeniu z d. 14. b. m. opuszczono przez pomyłkę gymnazyjalnego nauczyciela Jana Kloch, jako egzaminatora dla języka niemieckiego i literatury przy komisji dla egzaminów gymnazyjalnych, co się niniejszem do wiadomości podaje.

Z c. k. prezydium krajowego.

Sprawy krajowe.

(Wiadomości potoczne z Wiednia.)

Wiedeń, 19. listopada. Przeciw członkom tak zwanych niemiecko-katolickich gmin wniesiono już tyle zażaleń słusznych, że rząd tutejszy spowodowany został do użycia stanowczych środków, zwłaszcza iż się okazało z przedsiębranego w tej mierze śledztwa, że tylko mało jest takich, którzy bez właściwego przekonania i powołania katolicyzmem niemieckim szermierzą przeciw nauce Chrystusa. Jak się dowiadujemy z kąd inną, ma wkrótce wyjść rozporządzenie, które położy koniec cierpiącym dotąd zabiegom katolicyzmu niemieckiego.

— Za kilka dni udadzą się już do Lwowa urzędnicy przeznaczeni dla galicyjskiej linii telegraficznej. Linia ta ma być na wszelki sposób otworzona w pierwszych dniach przyszłego miesiąca.

— Za Jego Mość zmarłego króla Hanoweru, Ernesta Augusta, odbędzie się tu uroczyste nabożeństwo żałobne, ponieważ Monarcha ten był najstarszym w randze c. k. austr. generałem kawalerji, a od roku 1847 właścicielem 2go pułku huzarów. Zgon jego przypadł w 80. roku życia. Przez wstąpienie na tron księcia Jérzego, zaślubionego z księżniczką Maryą, córką księcia Józefa z Sachsen-Altenburg, wchodzi Austria w pokrewieństwo z tym domem panującym.

— Dla zaszyłych kilkakrotnie wypadków, że przy procesach rozwodowych postępowano z wielką nieostrożnością, nakazano władzom sądowym czuwać nad ścisłym zachowywaniem przepisanych w tym względzie postanowień, gdyż nawet dla administracji państwa jest to ważną rzeczą utrzymywać w prawomocności zawarte podług przepisów małżeństwa i niezezwalać na lekkomyślne ich rozwiązanie.

— Giełda tutejsza zostaje ciągle pod ścisłą kontrolą, a użyte środki policyjne wywarły wpływ bardzo korzystny, który nie tylko w ciąglem zmniejszaniu się agiów, ale i w moralny sposób się objawia. Prawie teraz dopiero poznano się na tem, że ażjotowanie jest bardzo blizkie lichwiarstwu; wszystkie firmy szanujące solidarność imienia swego usuwają się powoli od tego i wyrzekły się już zupełnie handlu pieniędzmi, o ile handel ten niezostaje w związku z innymi interesami.

— Podług wiarogodnych doniesień z Wenecji przedsięwzięcie Jego cesarzew. Mość Wielki książę Konstanty w ciągu tej zimy wycieczkę na pokładzie ces. rosyjskiego paropyłwu „Wladimir“ do Aten i Egiptu; gdzie zwiedzi także Aleksandryę i Kairo. Jakoż miano już nawet uwiadomić o tém ces. rosyjskie konsulaty w Grecyi i w Egipcie. Wielka księżna zaś pozostanie przez ten czas w Wenecji.

(Lit. koresp. austr.)

(Zaraza na bydło w Siedmiogrodzie.)

W Siedmiogrodzie w końcu miesiąca października pojawiła się w dwunastu miejscach zaraza na bydło, na którą zachorowało 216 sztuk bydła. Z tych przypada na włość Stara Sinka w dystrykcie Fagarosch, gdzie zaraza najszczególniej spieszo się rozszerzyła, 87 sztuk. — W dystrykcie Hermanstadtzkim okazuje zaraza bieg więcej powolny i przeciągły, w innych dystryktach był pomyślniejszy skutek rozporządzeń weterynarno-policyjnych i jest nadzieja, że nadchodząca zima wywrze ograniczający wpływ na komunikacyę rogatego bydła, a tem samem i na zarazę. Panująca jeszcze w niektórych okolicach zaraza na pysk i racie rogatego bydła, równie jak ospa owiec zmniejszyła się już od miesiąca. Doniesienia o stanie zdrowia rogatego bydła w sąsiednich księstwach nie dozwoliły dotychczas skrócić piętnastudniowej kontumacyi.

(L. k. a.)

(Montenegryni w Banacie.)

Pomiędzy mieszaniną ludów, zamieszkujących Węgry i część dawnej Dacyi czyli dzisiejszy Banat, ściągają na siebie uwagę etno-

grafa kolonia wojowniczych Czernogórców, którzy przybyli tam za czasów Karola VIgo i osiedli w 15 włościach niedaleko Temeszwaru. Liczba ich wynosi około 13,500 dusz. Jak się zdaje, niezapomnieli oni jeszcze czasu przybycia swego, albowiem do dziś dnia jeszcze utrzymuje się między nimi podanie, że jakiś Césarz kupił ich za 7 funtów dobrych pieniędzy. Nazwy tych wsi są następujące: Kraljevice, Petrovosello, Lukarevce, Brestovci, Stanczevo, Godinovo, które ciągnąca się środkiem dolina dzieli na dwie części po 200 chałup z wspólnym kościołem we środku; Hernjakovo, piękna, bogata wieś z 360 osadami, w której rodzina Obradovic piastuje dziedzicznie urząd wójta gminy; Duboki Nadol z 240 osadami, Buzat, własność barona Sina, Kizdin, zamieszкана po części przez Romanów, Krivabura, Labasinci, Susarovei, Balinci i Pretrsje.

Ci Czernogórcy mówią dyalektem serbskim, lecz z waryacyą używaną w Banacie; dlatego też konskrybowano ich dotąd zawsze jako Serbów, niezważając wcale na właściwą geograficzną ich nazwę i pochodzenie. I to też być może powodem, że opisujący podróże, a nawet serbscy etnografowie niewspominali dotąd nigdy o istnieniu tej kolonii czernogórskiej. Ci osadnicy przyjęli łagodniejsze zwyczaje Banatu i trudnią się rolnictwem i chowem bydła z równą gorliwością jak Bułgarowie. Swego wojennego ducha, ten najwydatniejszy charakterystyczny rys plemienia serbskiego, zachowali oni dotąd, chociaż naturalnie złagodzili go już istniejące ustawy; wszelako podczas ostatniej węgierskiej wojny domowej zaledwie zdołano poskromić ich, ponieważ powstałi byli za religię, narodowość i odpowiedną ich odwiecznym tradycjom zasadę monarchiczną z własnego popędu i walczyli wspólnie z wojskami cesarskimi.

Ubiorem nieróżnią się oni wcale od Romanów, których strój przywłaszczyli sobie; a nawet istnieją dwie niewymienione wsie zupełnie już zromanizowane, do czego przy równości religij przyczyniły się po części mieszane małżeństwa, a głównie ta okoliczność, że żywił romański na więcej siły odpornej w sobie. (Austr.)

(Kurs wiedeński z 22. listopada 1851.)

Obligacye długu państwa 5% — 92; 4½% — 81½; 4% — —. 4% z r. 1850 90; 2½% —; wylosowane 3% —. Losy z r. 1834 — 1057½; z roku 1839 — 296¼. Wied. miejsko bank. 2½% —. Akcye bankowe 1196. Akcye kolei póln. 1500. Głognickiej kolei żelaznej —. Odenburskie 114. Budwejskie —. Dunajskiej żeglugi parow. —. Lloyd —.

Portugalia.

(Rezultat wyborów w Lizbonie.)

Wybory w Lizbonie wypadły na korzyść septembrystów. Partya umiarkowana nie mogła doprowadzić do wyboru najznakomitszego szefa swego, księcia Terceira; musiał on ustąpić miejsca jednemu z koryfeuszów partyi rewolucyjnej. Marszałek Saldanha zaczyna się tem niepokoić, i miał już przedstawić królowej konieczność rozwiązania kortezów w takim razie, gdyby wybory na prowincyi wypadły tak niepomyślnie jak w stołecznem mieście. (W. Z.)

Hyszpania.

(Sprawy kortezów. — Królowa odwiedza kościoły N. Panny.)

Madryt, 9. listopada. W tych dniach przedłożony będzie Kortezom projekt ustawy, która ma upoważnić rząd do wejścia w związek pocztowy z wszystkimi państwami zagranicznymi. Najważniejszą uchwałą jaką dotychczas powzięły Kortezy, jest, iż nadano rządowi upoważnienie do udzielenia dożywochnych pensji siostrom Franciszkana Pascual Ibannez, poległego za ojczyznę pod Jolo (na wyspach filipińskich). Młodsza siostra ma pobierać rocznie 3000 a starsza 4000 realów.

Jej królewska Mość zaczęła odwiedzać dziewięć kościołów N. Panny w Madrycie. Jest to bogobojny obyczaj, że królowy hyszpańskie w dziewiątym miesiącu brzemienności odbywają dziewięciodniowe nabożeństwo i zwiedzają pieszo wspomniane kościoły, aby królowę nieba błagać o łaskę i pomoc. (W. Z.)

Anglia.

(Tajna rada. — Posłuchanie.)

Londyn, 15. listopada. Lord John Russell wraz z swoją małżonką przybył przedwczoraj na odwiedziny do Windsor, a margrabia Lansdowne, prezydent tajnej rady, z willi swojej do Londynu. Wczoraj zwołała J. M. królowa w Windsor posiedzenie tajnej rady. Przytomni na niej byli książę Albert, margrabia Lansdowne, lord John Russell, lord Palmerston, hrabia Grey, kanclerz izby skarbowej, prezydent departamentu handlowego, lord Seymour, hrabia Granville i książę Norfolk. Poseł hyszpański Sennor Isturiz i sir Henry Lytton Bulwer, mieli następnie posłuchanie u J. M. królowej, wprowadzeni tam przez lorda Palmerstona. Wszyscy ministrowie

wie, z wyjątkiem lorda John Russell, udali się potem znów do Londynu, a ztamtąd do swoich wил.

(P. Z.)

(Proces przeciw aldermanowi Salomons. — Rokosz Kafrów ma być imponującą siłą zbrojną przytłumiony.)

Londyn, 15. listopada. Jak wiadomo, wytoczono przed trybunałem sądowym Queen Bench proces aldermanowi Salomons, gdyż jako wybrany, lecz dla niedostateczności przez niego jako żyda złożonej przysięgi parlamentarnej do zasiadania w izbie niższej niedopuszczony zastępca, mimo-to jednak brał udział w głosowaniu parlamentarnym. Sprawa ta przyjdzie temi dniami pod obrady. Jako główni świadkowie dla oskarżenia wystąpią mowca izby niższej i ci, którzy głosy obliczali. Alderman Salomons wybrał swymi obrońcami dwóch królewskich adwokatów, sir T. Kelly i p. Peacock, którzy równie jak i instygatorowie, pp. E. James i Braumwell należą do najślawniejszych jurystów Londynu.

— Rząd postanowił przytłumić rokosz Kafrów użyciem imponującej siły zbrojnej. Według doniesień większej części dzienników, mają oprócz wysłanych już posiłków wojskowych z Anglii do Przyładka wyruszyć tam jeszcze 10 innych pułków pieszych; według dziennika *Times* zaś, tylko 5. Oprócz tego wysłać tam mają batalion celnych strzelców z kolonii Ceylon-Rifles, gdzie obecnie panuje spokój zupełny. Pomyślano już nawet o ściąganiu wojsk z wschodnio-indyjskiej armii, której organizacja więcej odpowiada klimatowi i sposobowi wojowania, niż wojsk krajowo angielskich. (Pr. G.)

Francya.

(Protokół obrad komisji inicjatywy parlam. w Monitorze ogłoszony. — Rada stanu w obec prezydenta republiki. — Obrady komisji gmin i departamentów. — Manewry.)

Paryż, 16. listopada. *Monitor* ogłosił dziś obrady, które się odbyły w komisji parlamentowej inicjatywy nad propozycją kwestorów. — Okazuje się z nich, że minister spraw wewnętrznych, tudzież minister wojny przyznali przed komisją narodowemu zgromadzeniu prawo rekwirowania wojska, i oświadczyli, że dekret z 11go maja 1848 jest jeszcze w mocy obowiązującej i we wszystkich koszarach przyklejony. Poczem obu ministrom przesłano protokół posiedzenia, a ci napisali do komisji, aby powyższe deklaracje odwołała. Obaj ministrowie twierdzą, że konstytuujące zgromadzenie mogło wydać taki dekret, ale nie zgromadzenie prawodawcze i mówią dalej: „Oświadczam przeto, że według mego przekonania dekret z 11. maja 1848 nie może być uważany za zostający jeszcze w mocy obowiązującej. Nie powiedziałem ani słowa, coby przekonywało przeciwnie. Minister przyzwoliwszy dekret jako przedtem przyklejony w koszarach, odparł oraz stanowczo zastosowanie zamierzone z tym dekretem, obstawając jak najostrzej za prawami przysługującymi szefowi władzy wykonawczej.“ — Namieniony list podpisany jest przez ministrów *Thoirigny* i *Saint Arnaud*. — Potem następuje w *Monitorze* następujące oświadczenie prezydenta komisji: „Komisya przeczytawszy ten list, chciała nanowo powziąć wiadomość o protokole, który powtórnie odczytano, agdy uznała, że niezawiera żadnego fałszu, i jest wiernem przedstawieniem słów, wyrzeczonych w jej obecności, przyjęto protokół jednogłośnie i stanowczo.

— Dla objaśnienia tej okoliczności, że rada stanu właśnie w terażniejszych stosunkach przyjęła ścisłą ustawę o odpowiedzialności prezydenta republiki, jego ministrów i urzędników, niechaj służy ta uwaga, że między członkami rady stanu jest tylko czterech, którzy prezydentowi republiki sprzyjają. Do tych należy *Boulay* (de la *Meurthe*), wiceprezydent republiki.

— Dzisiaj zebrała się komisya gmin i departamentów dla naradzenia się nad rozdziałem o wyborach komunalnych, który oddzielony od ustawy komunalnej, jutro będzie dyskutowany. — Według systemu komisji będzie na przyszłość zrobiona różnica między miejscem urodzenia, a miejscem osiedlenia. Co się tyczy miejsca osiedlenia, będą ściśle zachowane przepisy ustawy z 31. maja: trzyletni pobyt na miejscu, który według zawartych w rzezonej ustawie przepisów zatwierdzony być musi. Pewien członek komisji zaproponował ażeby zmniejszyć warunek osiedlenia na rok jeden. Jednakże wniosek ten odrzucono. Miejsce urodzenia postanowione jest w dziewiątym artykule stanowczego projektu. Według tego będą wszyscy pełnoletni Francuzi, którzy zadość uczynili ustawie rekrutacji, i w gminie zatrzymali swą rezydencję, do rejestru wpisani. Francuzi, którzy zadość uczynili prawu rekrutacji, ale w gminie porzucili swą rezydencję, będą po sześć-miesięcznym pobycie do rejestrów wpisani. W pierwszym tekście był przepisany jednoroczny pobyt; na propozycje *Odilona Barrot* jednak, został na 6 miesięcy zredukowany.

— *Moniteur de l'armée* zawiera dziś artykuł o ostatnich rewiach na polu marsowem, na których się prezydent republiki znajdował. Popisy te obudziły, według namienionego dziennika, obawę przed samowolnym krokiem prezydenta. Skutek jednak okazał, jak mało te obawy były uzasadnione. *Moniteur du soir* ogłasza potem listę brygad, które przed prezydentem republiki manewrowały.

(Poczta francuska.)

Paryż, 14. listopada. Ze strony członków większości w zgromadzeniu narodowym przedłożono znowu dwie propozycje do zmiany prawa wyborowego; jedną podał *Créton*, drugą *Raudot*.

— Kawaler *Paira*, nadzwyczajny poseł i pełnomocny minister królowej Portugalii, wręczył prezydentowi republiki pismo odwołujące go z posady. Hrabie *Azinhaga* mianowano posłem portugalskim w Paryżu w miejsce p. *Paira*.

— Poseł francuski w Konstantynopolu *de la Valette*, otrzymał urlop dla przedsięwzięcia podróży do Paryża.

— Gotówka banku francuskiego zmniejszyła się w Paryżu o 4 mil., w bankach zaś filialnych zostaje bez zmiany. Disconto pomnożyło się w Paryżu o $2\frac{1}{4}$ mil., po departamentach zmniejszyło się o 4 mil.; pierwsze wynosi 37,065,271 fr., ostatnie 62,110,036 fr. Będące w obiegu banknoty pomnożyły się w Paryżu o $\frac{1}{4}$ miliona, na prowincyi natomiast zmniejszyła się ich suma o $\frac{1}{2}$ miliona. Bieżący rachunek skarbu zmniejszył się o $3\frac{1}{4}$ mil., i wynosi jeszcze tylko 54,709,736 fr. Cały zasób gotówki wynosi obecnie $600\frac{3}{4}$ milionów, suma zaś będących w obiegu banknotów $552\frac{1}{2}$ milionów.

— 15. listopada. Na giełdzie i w innych kołach towarzyskich rozeszły się dzisiaj wieści o mającej nastąpić wkrótce dymisji terażniejszego ministeryum. Dawne ministeryum, z wyjątkiem *Leona Faucher*, objąć ma znowu kierunek spraw państwa. Wieści te podniosły rentę o 95 centymów.

— Z rozkazu prefekta policji, któremu doniesiono o istnieniu tajnego towarzystwa pod nazwą „młodej Góry“, przedsięwzięto śledztwa w tej mierze, uwienczone skutkiem najzupełniejszym. W jednym domu w *Batignolles*, gdzie kilku sprzyśniętych razem mieszkowało, znaleziono broń różnego rodzaju, znaczny zapas amunicyi wojennej i bardzo wiele pism socjalistowskich, najniższej sorty. Skutkiem tego przytrzymano dziesięć osób po większej części robotników. Głównym celem tego stowarzyszenia była propaganda między wojskiem, i zostawało w związku ścisłym z „jeune Montagne“ w departamentach i środkowej Francyi. Zdaje się, że pomienione stowarzyszenie wiedziało i o tym komplocie, któremu zapobieżono przytrzymaniem byłego kapitana *Vidil* i jego spółników. (P. Z.)

(Depesze telegraficzne.)

Paryż, 16. listopada. Z siedmiu wychodźców niemieckich w departamencie *Mosel*, którzy za udział w nowo-odkrytym francusko-niemieckim spisku przyaresztowani byli, wzięła izba radców w *Metz* pięciu pod śledztwo i odesłała do Paryża; 2 zaś wypuszczono.

Paryż, 17. listopada. Podczas dzisiejszej dyskusji nad wnioskiem kwestorów zaproponował *Lasteyrie* motywowany porządek dzienny, lecz cofnął później ten wniosek. *Cremieux* żąda tylko, aby poprzyklejano w koszarach 32gi, 68my i 110ty artykuł konstytucyi. *Vitet* obstaje przy wniosku komisji, który także *Charras* wśród żywych reklamacyi lewej strony popiera. (P. S. A.)

Włochy.

(Patryarcha Valerga wyjechał do Jerozolimy.)

Rzym, 7. listopada. Papież ustanawiając przed czterma laty nanowo patryarchat jerozolimski i mianując *Msgr. Valerga* patryarchą z rozkazem, aby w Jerozolimie rezydował, uczynił to częścią z własnego natchnienia, częścią idąc za radą mocarstw katolickich. — Ale zasze wnet potem, mianowicie w Austrii zdarzenia polityczne i znana oziębłość, z którą Francya sprawuje objęty od dłuższego czasu protektorat Chrześcian w Oryencie, niedozwolili nowemu patryarsze zająć rezydencję swoją w Jerozolimie wśród owych pomyslnych stosunków, jakie kurya rzymska zawsze uważała za potrzebne dla zewnętrznej okazałości prałata mitrą zaszczyconego. W ostatnich czasach spodziewano się w tym względzie niejednej korzyści po rozstrzygnięciu sporu o święte miejsca. Ale ponieważ znane zaszczyty na teraz i w tym względzie mało pozostawiają nadziei, a z drugiej strony biskupstwo protestanckie w Jerozolimie z swojemi podrzędniemi zakładami coraz więcej rozwija życia i czynności, otrzymał przeto patryarcha *Valerga* od papieża rozkaz, aby pomimo nieprzyjaznych okoliczności dla zapobieżenia dalszym niebezpieczeństwom zjechał do swojej rezydencji i objął na miejscu urząd pasterski. Jakoż w przeszłym tygodniu udał się w towarzystwie kilku pozostawionych mu do dyspozycyi księży świeckich i zakonników do świętego miasta.

(Hrabiego *Trapani* wyjazd do Florencyi.)

Rzym, 12. listopada. Hrabia *Trapani* odjechał wczoraj do Florencyi; przed odjazdem pokazywał mu sekretarz stanu kardynał *Antonelli* osobiście osoblności stolicy. (L. k. a.)

Niemce.

(Nowe zgromadzenie prawodawcze. — Konferencye między senatem i reprezentacją obywateli.)

Frankfurt, 16. listopada. Nowe prawodawcze zgromadzenie odbędzie w przyszły wtorek pierwszą sesję w sprawach publicznych. W dziennym porządku jest zapisanych dziewięć propozycji senatu, które jednak, wyjąwszy ustawę przeciw nadużyciom druku, tyczą się tylko finansowych i administracyjnych rozporządzeń miejscowego interesu. — W ostatnich dniach upłynionego tygodnia odbyły się powtórne konferencye między senatem i reprezentacją obywateli miejskich względem uzupełniających wyborów dla obu korporacji. Ubytek w każdej z nich wynosi 9 członków, do których wyboru w drodze konstytucyjnej będzie wkrótce prawodawcze zgromadzenie od senatu wezwane. (P. Z.)

(Patent tyczący się zgonu króla *Ernesta Augusta* i wstąpienia na tron króla *Jerzego V.*)

Hanower, 18. listopada. Patent tyczący się zgonu Jego Mości króla *Ernesta Augusta* i wstąpienie na tron Jego Mości króla *Jerzego Piątego*.

Jérzy Piąty z Bożej łaski król Hanoweru, królewicz Angielski, książę Cumberlandyi, książę *Brunświcki* i *Lüneburgski* etc. etc.

Podobało się Panu Bogu wszechmogącemu powołać do królestwa Swego na dniu dzisiejszym Naszego najmiłościwszego Ojca, naj-

dostojniejszego i najpotężniejszego księcia i Pana, Ernesta Augusta, króla Hanoweru, królewicza Angielskiego, księcia Cumberlandy, księcia Brunświku i Lüneburga itd. itd.

My, Nasz królewski dom i poddani Nasi jesteśmy pogrążeni w najgłębszym smutku z tej przyczyny.

A ponieważ teraz na mocy istniejącego w Naszym król. domu prawa następstwa przeszły na Nas rządy królestwa hanowerskiego, przeto uwiadamy Naszych poddanych i Nasze władze o rozpoczęciu Naszego rządu.

Zarazem przyrzekamy niniejszem pod król. słowem Naszem zachować niezłomnie konstytucję kraju.

Potwierdzając Naszych ministrów państwa i wszystkie sługi Nasze tak duchownego jak i świeckiego stanu na ich urządach, spodziewamy się po nich i po wszystkich poddanych Naszych, że nie odmówią Nam winnego posłuszeństwa i będą Nam zawsze ulegać z wiernością i przywiązaniem.

My zaś zapewniamy im za to Naszą królewską zyczliwość i łaskę, Naszą monarszą opiekę i Naszą stanowczą wolę, popierać wedle sił Naszych za pomocą Najwyższego szczęście poddanych Naszych. Nakazaliśmy, aby patent ten w podpisany przez Nas i rządową pieczęcią opatrzonym oryginalnie do archiwum powszechnego zgromadzenia stanów oddany, i w pierwszym rozdziale zbioru ustaw ogłoszony został.

Dan w Hanowerze, 18. listopada 1851.

(L. S.) (Podpis.) *Jérzy.*

(Podpis.) Münchhausen. Lindemann. Rüssing. Jacobi. Meyer.

Dr. baron Hammerstein.

Zaświadczam niniejszem, że powyższy patent po odczytaniu treści przez Jego król. Mość w mojej obecności własnoręcznie podpisany został.

Hanower, 18. listopada 1851.

(Podpis.) Bening,

gencjalny sekretarz ministerstwa. (P. S. A.)

(Biografia zmarłego króla Hanoweru.)

Ernest August, król Hanoweru, książę Kumberlandzki, rozstał się z tym światem dnia 18. listopada r. b. po dłuższych cierpieniach w 80 roku wieku swego. Ernest August był najmłodszym synem króla *Jérzego III.* z Anglii, urodzony 5go czerwca 1771, pobierał szkolne nauki w Getyndze, i uczestniczył w wyprawie wojennej roku 1793 w Holandyi. W Anglii wystawiony był książę ustawicznie na nienawistne wyrzuty, liczne utrapienia i niebezpieczeństwa. Tak napadnięty we śnie przez skrytobójcę, utracił jedno oko i odniósł głęboką ranę na czole. Zresztą nieznaną są szczegóły z młodszego wieku Ernesta Augusta. Mianowany następnie feldmarszałkim, wyszczególnił się jako przywódca ultra-torystowskiej partii i gorliwy obrońca anglikańskiego kościoła, a oprócz tego był wielkim mistrzem łóż Oranżystów. Od roku 1814 przebywał często w Berlinie, i tylko wtenczas zjeżdżał do Londynu, jeżeli obecność jego w parlamencie zdawała mu się być konieczną. Roku 1815 ożenił się z księżniczką Fryderyką Meklenburską, siostrą s. p. królowej Ludwiki z Prus. Według praw krajowych brunświckich odziedziczył jako najstarszy brat króla koronę hanowerską, gdy tymczasem królowa Wiktorya według praw angielskich i jako jedynaczka księcia Kent ogłoszona została sukcesorką korony angielskiej. — W Hanowerze obawiano się już roku 1831 skutków mogących wyniknąć dla kraju na wypadek wstąpienia księcia Ernesta Augusta na tron. Obawy te jednak uśmierzyły się nieco, zwłaszcza gdy po zgonie angielskiego króla Wilhelma IV. roku 1837 odbył książę Kumberlandzki 28go czerwca tegoż roku wjazd swój królewski do stolicy Hanoweru. Na przemowę powitalną odrzekł on związkami słowy: „Będę dla Hanoweranów sprawiedliwym i łaskawym królem.“ Jakoz obietnicy tej dotrzymał wiernie w ciągu 14letniego panowania swego. Następuje po nim jego syn jedyny, książę *Jérzy Fryderyk Aleksander Karol Ernest August*, urodzony roku 1819.

(Lloyd.)

(Małżeństwo cywilne. — Zakaz do kapitanów okrętów względem zawierania ślubów małżeńskich.)

Hamburg, 14. listopada. Przedwczoraj zostało zawarte w obecności senatora Schröder pierwsze małżeństwo cywilne. — Senat zakazał przybywającym tu kapitanom okrętów zezwalać odtąd na zawieranie ślubów małżeńskich na okrętach, ponieważ śluby takie nie będą już ważne na przyszłość. Dotychczas wydarzało się bardzo często na okrętach — niby w *Gretna-Green* — ze narzeczonych zaślubiano w przytomności kapitana, co potem wciągano do protokołu i uważano wszędzie za akt ważny. Zresztą upoważniony jest także rezydujący tu konsul amerykański zaślubiać podobnie jak kapitan tych narzeczonych, którzy wyjeżdżają do Ameryki. (Lld.)

(Kurs giełdy frankfurtskiej z 18. listopada.)

Metal. austr. 5% — 72⁷/₈; 4¹/₂% 64³/₈. Akcje bank. 1145. Sardyńskie —. Hiszpańskie 3% 35¹/₂. Wiedeńskie 94³/₈.

Prusy.

(Sprawa traktatu handlowego z Belgią.)

Z Berlina donosi *D. A. Z.* pod dniem 16. listopada: Odnowienie traktatu handlowego z Belgią nieprzyjdzie już pewnie do skutku, ponieważ rząd belgijski nie chce się zgodzić na żadne koncesje dla Prus, traktujących w imieniu związku cłowego, lecz uparczywie obstaje przy dawniejszych warunkach traktatu. Lecz na to nie chce rząd pruski przystać już dlatego samego, że Belgia przyznała Francji takie same korzyści, i ponieważ doświadczenie dowiodło, że

przywóz żelaza belgijskiego przewyższa niestosunkowo nasz wywóz, ograniczający się po największej części tylko na winie i towarach modnych. Zatem otrzymały teraz Prusy polecenie użyć przeciw Belgii środków przymusowych w imieniu związku cłowego. (Lld.)

(Kurs giełdy berlińskiej z 19. listopada.)

Dobrowolna pożyczka 5% — 102¹/₄ p. 4¹/₂% z r. 1850 103¹/₄. Obligacje długu państwa 88¹/₄. Akcje bank. 97¹/₂. Pol. list. zastaw. —; nowe 94¹/₄; Pol. 500 l. 84¹/₄; 300 l. 144¹/₂ l. Frydrychsдоры 13¹/₁₂. Inne złoto za 5 tal. 9³/₁₂. Austr. banknoty 81²/₃ l.

Rosya.

(Traktat handlowy i nawigacyjny między Rosją i Portugalią.)

Gazeta senatu w Petersburgu zawiera w Nrze 80. tekst zawartego między rządami Rosyi i Portugalii na dniu 28. lutego r. b. traktatu handlowego i nawigacyjnego. Podstawą jego jest wzajemna wolność handlu i żeglugi, która jednakże ze strony Portugalii ogranicza się tylko na europejskich jej posiadłościach i na wyspach Madeira, Porto-Santo i Azorskich. Pod względem ceł nawigacyjnych stanęło zupełnie zrównanie z okrętami krajowemi tak co do żeglugi stałej, jakoteż co do niestałej; co do opłaty towarów zaś zostało zrównanie to ograniczone na żeglugę stałą z wyrobami własnego kraju; wyroby zaś innych państw, chociażby wprowadzone pod banderą państwa kontrahującego, podlegają opłacie cła dodatkowego, wynoszącego najwięcej 20 proc. tarczniejszej taksy cłowej. Wyroby chińskie i wschodnio-indyjskie są zupełnie wykluczone z tego traktatu. Także i żegluga nadbrzeżną zastrzegły sobie państwa kontrahujące dla własnej bandery; natomiast przysługują zatokom znajdującym się nad ujściem tych rzek, które wypływają z państwa rosyjskiego (Wisła, Niemen) wszystkie prawa portów rosyjskich. Ważność tego traktatu obejmującego także Polskę i Finlandyę, została tymczasowo oznaczona na lat 8. W dwóch artykułach osobnych zawarte są niektóre pomniejsze wyjątki. (Ll.)

(Wiadomości potoczne z Petersburga.)

Z Petersburga donoszą pod dniem 5. listopada: Minister finansów hrabia Wronceńko mianowany został kawalerem orderu *S. Jędrzeja*. — Hrabia Potocki ofiarował dla naukowych zakładów Kijowskiego obwodu 10,000 rubli srebrnych. — Cesarz Jego Mość darował akademii pięknych sztuk w Petersburgu odlewy utworów mozaikowych z *sal delle Muse* i *della Carosa greca* w Watykanie. — Jeneralna dyrekcya kompanii rosyjsko-amerykańskiej zawiadamia swych akcyonaryuszów, że należący do niej okręt „Schelechoff“, który 24. maja b. r. odplynął z Nowego Archangelu (w Ameryce) z ładunkiem towarów kolonialnych, dnia 5go lipca zawinął szczęśliwie do portu Ajańsk. — Jenerał szef rosyjskich kolonii w Ameryce doniósł tu dnia 24. maja b. r., że w tamtejszych okolicach najlepszy porządek i spokojność panuje. — Jak wielce wzmaga się komunikacya na rosyjskiej kolei żelaznej, można z tąd wnosić, że w miesiącu wrześniu przesłano koleją żelazną z Petersburga do Carskiego Sioła 103,583 osób, od których 36,242 rubli 89 kopiejek taksy jezdnej wpłynęło. — Zbiory tegoroczne w Rosyi, a najszczególniej w guberniach środkowych, były bardzo wydatne. — Przed szesnastu laty potrzebę cukru w Rosyi musiano jeszcze dostawać z zagranicy pokrywać; teraz produkuje sama Rosya rocznie około 800,000 pudów cukru. Coko popierania produkeyi cukru w Rosyi największe zasługi położył hrabia *A. Bobriński*. — W cerkwi Mecheckiej odbyło się dnia 18. września żałobne nabożeństwo za duszę księżnej Tamara, córki ostatniego Cara Gruzji *Jérzego XIII.* Księżna ta umarła 11go września b. r. w Woroneż, jadąc z Moskwy do Gruzji. (Lit. kor. austr.)

Turecya.

(Cholera w Bagdadzie.)

Bejrut, 28. października. Najnowsze doniesienia o srożeniu się cholery w Bagdadzie sięgają do 24. września r. b. Według buletynu urzędowego umarło od 8. do 13. września przeszło 200 osób. 15go wynosiła liczba zmarłych 112 a 22go już 175. Ponieważ wśród powszechnego zamieszania niewszystkie wypadki śmierci dochodzą do wiadomości rządu, przeto nieodpowiadają liczby buletynów sanitarnych o wiele rzeczywistości. Słychać, że w obydwóch dzielnicach Bagdadu padło już około 3000 osób ofiarą tej zarazy. Wszystkie bazary były pozamykane, wszystkie interesa ustały, a mieszkańcy opuszczali tłumami miasto, rozbiegając się po okolicznych siolach; lecz i tam dosięgała ich ta słabość. Cholera ogarnęła już część Kurdistanu i pokazała się nawet w pobliżu Mossul; z drugiej zaś strony czerzy się wzdłuż Eufratu, lecz niewtargnęła jeszcze do Syrii. (Austria.)

(O trzęsieniu ziemi w Albanii.)

O ostatnim trzęsieniu ziemi w Albanii, pisze *Lloyd*, przy którym podług najpierwszych doniesień miało 2000 ludzi postradać życie, niedowiadujemy się wcale nie bliższego, gdyż ani potwierdzenie ani sprostowanie dotąd jeszcze nienadeszło. Samo zdarzenie wszakże niepodpada żadnej wątpliwości, ponieważ także konstantynopolitański korespondent gazety Preszburzkiej wspomina o tém, i to wyjąwszy liczbę ofiar z równą okropnością. Dotąd, powiedziano tam (list datowany 25. listopada) niemamy jeszcze szczegółowych wiadomości o zrużdzonych spustoszeniach, wszakże opowiadają tu, że kasztel w Beracie się zapadł, a znajdujący się w nim żołnierze załogowi pod ruinami jego pogrzebani zostali. Także pałac Husseina Baszy i 300 iunych domów miały się zawalić. Słychać, że 500 ludzi miało przytem postradać życie. Także w Monastir dało się czuć trzęsienie ziemi. — W mieście tém oczekiwano przybycia austr. konzula pana Westermayer.

Grecya.

(Depesza telegraficzna.)

Ateny, wtorek, 11. listopada. Po żwawej opozycji przyjął senat ustawę o rekrutacji. Jutro nastąpić ma zagajenie nowej sesji komisji bez poprzedniczej mowy od tronu. (G. Pr.)

Indye Wschodnie.

(Poczta zamorska.)

Z nadesłanych najnowsza pocztą zamorską listów i dzienników podajemy podług gazety tryesteńskiej następujące najważniejsze szczegóły:

Singapore, 3. października. Wspomniane w ostatnich doniesieniach z Indyi wschodnich wcielenie północno-zachodniej granicy Pentzabu do posiadłości angielskich tyczy się dość rozległej krainy górzystej, która nigdy nieuznawała panowania Afganów, szeikom nie chciała już płacić trybutu, a w ostatnich czasach za mało znaczący kraj uważana była. Mieszkańcy objawiali życzenie dostać się pod panowanie angielskie, i niepotrzebujemy już powtarzać tego, że życzeniu ich dogodzone z jak największą gotowością. Podług uzasadnionej na pozór pogłoski ma być cały Pendżab razem z północno-zachodnimi prowincjami zamieniony w niezawisłą prezydenturę, i przejść pod zarząd namiestnika bez rady przybocznej.

Z **Kalkuty** donoszą dzienniki pod dniem 8. października: W niektórych okolicach objawia się niejaki wzburzenie wywołane zajęciem części Kabulu; wszelako jak sądzą dzienniki, niema się czego obawiać w tym względzie, ponieważ środek uznany został za rozsądny, a tem samem za potrzebny. Do tego dodają, że w grudniu albo w styczniu ma nastąpić wyprawa przeciw niespokojnym szcepom pod dowództwem naczelnego komendanta, mianowicie dlatego, aby opierającym się jeszcze przy pretensji niepodległości dać uczuć przewagę zdobywców.

Z **Labuan** nadeszły pod dniem 17. września zaspokajające doniesienia o stanie tamtejszej kolonii. Sułtan z Sulo doniósł Sirowi James Brook, że Hyspani go zaczepili, i prosił o pomoc przeciw nim. Sulo znajduje się podług relacji jego w bardzo oplakany stan. Sam Sułtan musiał umknąć w góry, gdzie wystawiony jest na najokropniejszy niedostatek. Miasto było zupełnie opustoszałe. Około 300 Chińczyków, którzy po ostatniej ekspedycji Hyspanów tam powrócili, prowadzili jeszcze drobny handel. Morderstwa i rabunki należały tam do wypadków dziennych. Zdaje się, że podczas gdy Hyspani atakowali miasto od strony morza, mieszkańcy gór żyjący w nieprzyjaźni z ludnością w Sulo, napadli na miasto od strony lądu i zabrali z sobą co kosztowniejszego. Nawet skarby Sułtana i inne efekta miały wpaść w ich ręce. (Ll.)

Chiny.

(Wiadomości o powstaniu w Chinach.)

— Wiadomości o powstaniu w Chinach są bardzo sprzeczne i opierają się po największej części na doniesieniach chińskich, które wedle stanowiska partii bywają układane i przesadzane. To pewna jednak, że powstańcy nie zostali jeszcze zwyciężeni. Jeneralny gubernator Seu znajdował się podług najnowszych doniesień z Wiktorii z 29. września w Ku-schan-fu, w południowo-zachodniej części prowincji Kwangtung, gdzie starał się wzmożnić swoje wojska. — Miasto Kwei-lin-fu nie zostało napowrót zdobyte, lecz zostaje w istocie w ręku powstańców; przynajmniej pokazuje się to z listu pisanego z Kwang-si, który nadto dodaje, że powstańcy zamierzają teraz uderzyć na Fuh-san, niedaleko Kantonu. Wszelako kupcy w Kantonie nieobawiają się już teraz tak mocno, jak w zeszłym roku. — Na wałach Shanghae znaleziono plakaty, które wzywają do wytopienia „znienawidzonych barbarzyńców.“ Z tego można się domyślić, jakie usposobienie panuje w kraju przeciw Anglikom. (Ll.)

Wiadomości handlowe.

(Ceny targowe w obwodzie Jasielskim.)

Jasło, 10. listopada. Według doniesień handlowych podajemy następujące przeciętne ceny czterech głównych gatunków zboża, jakie były na targach w obwodzie naszym od 1. do 15. października: korzec pszenicy 20r.—20r.40kr.; żyta 15r.30kr.—16r.30kr.; jęczmienia 11r.15kr.—12r.; owsa 6r.30kr. do 7r. w. w. — W drugiej połowie zaś tego samego miesiąca płacono za korzec pszenicy 21r.5kr.—21r.40kr.; żyta 15r.45kr.—16r.30kr.; jęczmienia 11r.—12r.; owsa 6r.10kr.—6r.40kr. w. w.

(Handel zbożem.)

Gdańsk, 8. listopada. Handel zbożowy w Anglii zawsze w tej samej stagnacji. Spekulacja zupełnie ustąpiła ze sceny, a obrót interesów ograniczał się do zaspokojenia potrzeb wewnętrznej konsumpcji. Na targu londyńskim krajowa pszenica odchodziła po cenie zesłotygodniowej; wartość zagranicznej nie uległa zmianie.

W ciągu tygodnia przybyło do Londynu kwarterów:

Pszen.	jęcz.	słodu	owsa	żyta	bobu	groch.	wyki	s.la.	rzep.
z kraju	6096	5677	—	8201	—	—	1807	—	70
z zagran.	11329	850	—	12482	—	—	105	—	3818

Mąki z kraju cetn. 26,035, z zagranicy 16,999.

Mąka była szukana a za jęczmień od 1½ do 1½ płacono wyżej.

Szkoockie, Irlandzkie i prowincjonalne targi nie były ożywione, ale bez żadnej ku znizeniu dążności. Właściciele obstawali mocno przy żądaniach, kupujący więc tyle tylko brali ile konieczna wymagała potrzeba. Choroba kartofli coraz większe zdaje się przybierać proporcje, a ze wszystkich stron donoszą, że rolnicy angielscy, niskimi cenami pszenicy nie pokrywając kosztów uprawy, daleko mniejsze obsieli lądy, i na kulturę lnu, konopi, tudzież innych roślin głównie zwracają uwagę.

We Francji targi trzymają się mocniej. — W Holandii po wielkim ożywieniu nastąpiła cisza, i ceny od 3 do 8 guld. spadły.

Zyto na Berlińskich i Szczecińskich targach znowu się podniosło, z powodu znacznego i coraz zwiększającego się wywozu do Saksonii i Bawaryi.

Na Gdańskiej giełdzie żadnego życia i ruchu. Pszenica świeżo ani z Polski ani z prowincji Pruskich nie przybywa a partyjki z bliższych okolic odznaczają się słabym gatunkiem i niską wagą.

W ciągu tygodnia sprzedano na giełdzie tylko 26 łasztów świeżej pszenicy, 43 łaszt. żyta, 30 łaszt. siemienia lnianego i 9 łaszt. grochu.

Płacono za łaszt pszenicy:

	Wagi funt hol.	guld.	za korzec złp. gr.
	126 ⁷ / ₇ — —	— — 372	28 1 do — —
Zyta	120 — 121	320 — 330	24 2 — 24 24
siem. ln.	— — —	— — 375	— — — 26 7
Grochu	— — —	— — 270	— — — 20 9

W ciągu października port Gdański wyexportował łasztów pszenicy 1904, żyta 232, jęczmienia łaszt 1, grochu łaszt 7 rzepaku 42.

Całoroczny wywóz po 1. listopada wynosił: pszenicy łasztów 32,148, żyta 4467, jęczmienia 1842, owsa 300, grochu 632, siemienia lnianego 275, rzepakowego 607.

Pod Toruniem weszło na wodę Pruską, na 4 berlinkach pszenicy 1. 100,—1604 belek sosnowych wielkich, 15 łasz. murłat, 57 belek dębowych, 45 łasz. bali, 20 ł. klepki pipówki.

Kursa zamian. Paryż 80¹/₃, Londyn 3 miesięczny 203, sgrg. Amsterdam 102¹/₂, Hamburg 45, Warszawa 8 dni 94³/₄.

Makowski, Kędzior et Comp.

(Koresp. handl.)

Kurs lwowski.

Dnia 25. listopada.

	gotówka		towarem	
	złr.	kr.	złr.	kr.
Dukat holenderski . . . . . men. k.	5	42	5	47
Dukat cesarski . . . . . " "	5	48	5	53
Półimperyal zł. rosyjski . . . . . " "	10	—	10	4
Rubel sr. rosyjski . . . . . " "	1	56 ¹ / ₂	1	57 ¹ / ₂
Talar pruski . . . . . " "	1	49	1	51
Polski kurant i pięciozłotówk. . . . . " "	1	27	1	28
Galicyskie listy zastawne za 100 złr. . . . . " "	81	7	81	30

(Kurs wekslowy wiedeński z 22. listopada.)

Amsterdam 175¹/₂ p. 2. m. Augsburg 125¹/₄ l. uso. Frankfurt 125 l. 2. m. Genua — p. 2. m. Hamburg 185 l. 2. m. Liwurna — p. 2. m. Londyn 12.28 l. 2. m. Medyolan 125. Marsylia 149 l. Paryż 149 l. Lyon —. Bukareszt —. Konstantynopol —. Agio duk. ces. 30. Pożyczka z r. 1851 5% lit. A. 91¹/₂; lit. B. 101.

(Kurs pieniężny na giełdzie Wied. d. 20. listopada o pół do 2giej po południu.)
Ces. dukatów stęplowanych agio 31¹/₂. Ces. dukatów obrączkowych agio 31. Ros. Imperyały 10,8. Srebra agio 25¹/₄ gotówką.

Przyjechali do Lwowa.

Dnia 24. listopada.

Hr. Mier Hen., z Jarosławia. — Hr. Kalinowski Wład., z Bakowiec. — PP. Matkowski Jan, z Kniaziołók. — Gurski Sew., z Słonego. — Jelowicki Venanty, z Kornalowie. — Mikołajewicz Józef, z Wiązowy. — Schmidt Konstanty, z Szarwarka. — Skrzyszowski Józef, z Sewerynki. — Skolimowski Julian, z Dynisk. — Wojczyński Alf., z Tuligów. — Zagórski Karol, z Kołodziejówki. — Biliński Dominik, z Czyżykowa.

Wyjechali ze Lwowa.

Dnia 24. listopada.

PP. Skrzyński Ludwik, do Nozdrzec. — Rodkiewicz Sew., do Żółtki.

Spostrzeżenia meteorologiczne we Lwowie.

Dnia 24. listopada.

Pora	Barometr wmierzwied. sprowadzony do 0° Reaum.	Stopień ciepła według Reaum.	Sredni stan temperatury do g. 6. zr.	Kierunek i siła wiatru	Stan atmosfery
6 god.zr.	27 10 1	+ 5,5°	+ 7,5°	południowy	jasno ☉
2 god.pp.	27 10 0	+ 7,5°	+ 3,5°	połud.-zachodni	pochm. ☉
10 g. w.	27 10 0	+ 3,5°		—	" ☉

W noey z 23. na 24. listopada wiele deszczu.

T E A T R.

Dziś: na dochód JPani Schreiber-Kirchberger opera niem.: „Die Jüdin.“

Jutro: przed. pols.: „Dlaczego?“ Poczem będzie miał zaszczyt JP. J. Milan odegrać **Koncert** na fortepianie.